

w nich również zajęcia terenowe dla studentów np. ogrodnictwa i leśnictwa Akademii Rolniczych.

Ogrody botaniczne odwiedzane są także przez wycieczki szkolne (szkół podstawowych, średnich i zawodowych) liczące kilkadziesiąt tysięcy osób rocznie. Ponadto ogrody botaniczne dostarczają bezpłatnie materiał roślinny do zajęć dydaktycznych z młodzieżą wszelkiego typu szkołom oraz przekazują nadwyżki roślin dla wyposażenia gabinetów biologicznych i ogrodów szkolnych jak również dla celów dekoracyjnych.

Organizuje się tu ponadto staże i praktyki wakacyjne nauczycieli i młodzieży szkół zawodowych. Personel ogrodów botanicznych bierze również udział w doszkalanii nauczycieli oraz prowadzeniu prelekcji dla młodzieży szkolnej.

Prowadzenie prac społecznych na terenie ogrodów botanicznych

Istotną rolę w ramach kulturalno-wychowawczej działalności niektórych ogrodów botanicznych w Polsce, odgrywają prowadzone tu prace społeczne. Obejmuje one przede wszystkim młodzież szkolną i akademicką, jednostki wojskowe, organizacje społeczne itp. Wartość wychowawcza wyżej wymienionych prac to przede wszystkim rozbudzanie zainteresowań przyrodniczych poprzez obcowanie z przyrodą, wpajanie poszanowania zieleni oraz wyrabianie szacunku dla pracy związanej z jej utrzymaniem. Dobrze zorganizowana praca społeczna uczy młodzież działania w zespole, wyrabia poczucie odpowiedzialności zbiorowej oraz rozbudza przywiązanie do ogrodu i rodzinnego miasta.

Zachętę dla młodzieży stanowi często rewanż ze strony ogrodu w postaci materiału roślinnego do dekoracji klas, świetlic, klubów oraz obsadzania ogrodów szkolnych, a także udzielanie konsultacji i porad.

Jak wynika z powyższego ogrody botaniczne pełnią różnorodne zadania dydaktyczno-wychowawcze. Zatrudniona kadra winna być zatem w tym zakresie odpowiednio przygotowana oraz wykazywać zrozumienie dla zadań w tej dziedzinie. W większych ogrodach byłoby wskazane, aby obowiązki w tym zakresie należały do podstawowych zadań jednego z pracowników.

KAZIMIERZ KOZAK
Ogród Botaniczny UMCS
Lublin

Charakterystyka Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i jego działalność

Ogród Botaniczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zajmuje powierzchnię 25 ha, na której zgromadzono ponad 7000 taksonów. Ogrodem kieruje dr Kazimierz Kozak, zatrudnionych jest 12 pracowników inżynierskich,

20 techników, 26 pracowników wykwalifikowanych, 8 pracowników niewykwalifikowanych, 6 pracowników administracyjnych, 4 strażników, 3 palaczy oraz sprzątaczkę. W okresie otwarcia Ogródu dodatkowo zatrudnione są 2 kasjerki i sprzątaczkę. Ogród otwarty jest od kwietnia do 31 lipca w godz. od 10—19, od 1 do 31 sierpnia w godz. od 10—18 i od 1 września do 30 października w godz. od 10—17.

Instytucją sprawującą nadzór i finansującą jest Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej.

Charakterystyka ekologiczna i geograficzna okolicy Ogródu

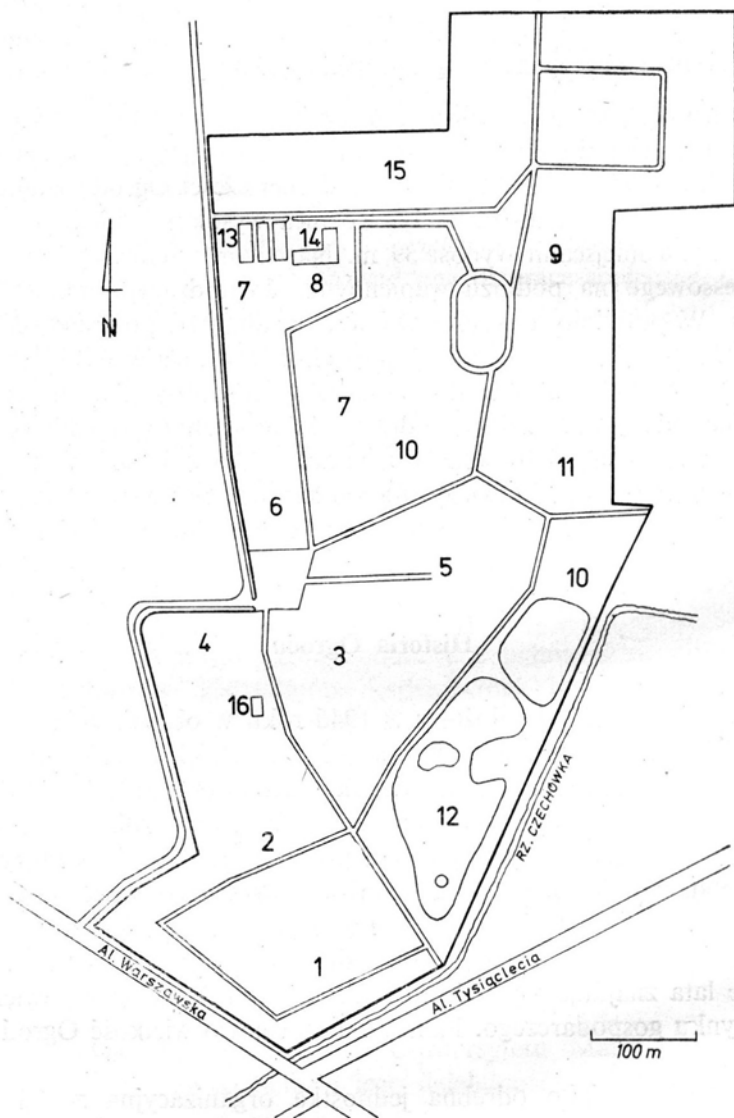
Ogród położony jest na tarasowym, zachodnim skłonie doliny rzeki Czechówki oraz na przylegającej do niego łagodnie pofałdowanej partii wyżynnej. Zbocza doliny przecinają trzy głębokie wąwozy. W dolnej części Ogródu znajdują się dwa stawy o powierzchni 1 ha lustra wody. Różnica wysokości między najniżej i najwyżej położonymi miejscami wynosi 39 m. Na całym terenie występuje gleba pochodzenia lessowego na podłożu wapiennym, dochodzącym miejscami do głębokości 2 m. W południowej części Ogródu znajdują się pozostałości starego zadrzewienia parkowego w postaci alei lipowej (kształtowanej w stylu nawy gotyckiej) złożonej z 32 drzew w wieku około 200 lat. Z tego samego okresu pochodzi znajdująca się nieopodal grupa sześciu modrzewi. W otoczeniu wymienionych nasadzeń oraz w wąwozach rosną różnowiekowe, sadzone lub z samosiewu: lipy, kasztanowce, jesiony, klony, osiki i wiąz. Ogród usytuowany jest w zachodniej części miasta, w odległości 4 km od centrum, przy szosie Lublin — Warszawa.

Historia Ogródu

Ogród Botaniczny został założony w 1946 roku w obrębie miasteczka uniwersyteckiego, początkowo na powierzchni 4,5 ha. Dzięki staraniom ówczesnego Rektora — prof. dr habil. L. G. Seidlera przeniesiony został w 1963 roku do dzielnicy Sławinek, gdzie zajął powierzchnię 13,5 ha gruntu rolnego z resztką parku podworskiego. Do roku 1977 osiągnął on powierzchnię 25 ha, z których w ciągu 18 lat zagospodarowano 20 ha. I tak założone zostały podstawowe działy botaniczne, urządzone część gospodarcza, inspekty, rozsadniki, szkółki drzew i krzewów. Zbudowano dwie szklarnie i pawilon administracyjno-gospodarczy. W planie na najbliższe lata znajduje się budowa szklarni i mnożarki oraz powiększenie kotłowni i budynku gospodarczego. Planowana docelowo wielkość Ogródu obejmuje 70 ha.

Ogród Botaniczny jako odrębna jednostka organizacyjna został wydzielony w formie zakładu przy Katedrze Systematyki i Geografii Roślin UMCS dopiero w 1964 roku Decyzją Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, w roku 1965 uzyskał status samodzielnej jednostki pozawydziałowej, podlegającej prorektorowi do spraw nauki. Od roku 1968 ukazuje się corocznie spis nasion „Index Seminum”,

a od roku 1974 (w okresie od 1 V do 30 X) Ogród udostępniony jest społeczeństwu. Nakłady finansowe wydatkowane na budowę Ogródo do chwili obecnej przewyższają sumę 20 milionów złotych. W 80% pochodzą one ze środków społecznych. Przeważającą część podstawowych prac niwelacyjnych przy zakładaniu Ogródo wykonała w czynie społecznym młodzież szkolna, studenci, mieszkańcy Lublina i wojsko. W latach 1965—70 kierownictwo Ogródo spoczywało w rękach prof. dr habil. Dominika Fijałkowskiego, a od roku 1970 do chwili obecnej sprawuje

Ryc. 1. Ogród Botaniczny UMCS w Lublinie. 1. Rośliny cebulowe i bulwiaste, 2. rosarium — różanka, 3. rośliny Europy południowej, 4. rośliny Azji, 5. rośliny ozdobne, 6. rośliny użytkowe, 7. system roślinny, 8. rośliny Ameryki, 9. arboretum — drzewa i krzewy, 10. rośliny Polskie, 11. alpinarium — rośliny górskie, 12. rośliny wodne — stawy, 13. rośliny tropikalne i subtropikalne — szklarnie, 14. budynek administracyjno-gospodarczy, 15. inspekty, szkółki, zaplecze gospodarcze, 16. dworek Kościuszków.

je dr Kazimierz Kozak. W obrębie Ogrodu znajduje się odrestaurowany dworek, należący w XVIII wieku do rodziny stryja Tadeusza Kościuszki. Od połowy XIX wieku istniało w części obecnego Ogrodu sanatorium, które dotrwało do czasu I wojny światowej. Czynne były tu wówczas dwa źródła wody mineralnej — szczytawy żelazistej.

Działalność naukowa i dydaktyczna

a) Działalność naukowa

- Badania nad krajowymi zasobami szczodrzeńców (rodzaj *Chamaecytisus*; ekologia, taksonomia, rozmieszczenie).
- Fotoperiodyzm u gatunków: *Bryophyllum daigremontianum* B. *tubiflorum*, *Impatiens balsamina*.
- Introdukcja i aklimatyzacja roślin krajowych i obcych.
- Sukcesja zbiorowisk roślinnych w Puszczy Solskiej.

b) Działalność dydaktyczna

Ogród Botaniczny UMCS prowadzi zajęcia ze studentami II roku biologii z przedmiotu: Biologia wybranych grup roślinnych. W Ogrodzie odbywają się również praktyki kierunkowe studentów biologii UMCS, a także zawodowe studentów wydziału ogrodnictwa Akademii Rolniczej oraz uczniów techników i szkół zasadniczych ogrodnictwa i terenów zieleni.

Zabudowania i pracownie

Na terenie Ogrodu znajduje się pawilon administracyjno-gospodarczy (powierzchnia 425 m²) z 15 pomieszczeniami (administracyjno-socjalne, pracownia nasion, pracownia fotograficzna, 4 magazyny, warsztat ślusarsko-stolarski, garaż, zielnik w stadium organizacji). Również tutaj znajduje się biblioteka posiadająca 958 pozycji książkowych, w tym 33% zagranicznych i 17 czasopism, w tym 7 zagranicznych. Brak jest muzeum i wystawy pod dachem.

Szklarnie

Dwie szklarnie parapetowo-gruntowe o łącznej powierzchni 540 m² z uprawą gruntową, doniczkową i hydroponiczną. Łącznik o powierzchni 100 m² wykorzystywany jest częściowo jako mnożarka. Szklarnie udostępniane są na zajęcia dydaktyczne studentów, uczniów oraz zorganizowanych wycieczek.

Ekspozycje w Ogrodzie, specjalizacja i najcenniejsze kolekcje

Ekspozycje roślinne w Ogrodzie przedstawione są w oparciu o kryteria: taksonomiczne, ekologiczne, geograficzne, użytkowe, dydaktyczne i ozdobne w następujących działach: system roślinny, rośliny Polski, rośliny płd. Europy, Azji, Ameryki, użytkowe, cebulowe, ozdobne, górskie — alpinarium, drzewa, krzewy i krzewinki — arboretum, różanka-rosarium, tropikalne i subtropikalne.

Prowadzi się stałą, szeroko zakrojoną akcję gromadzenia roślin ze stanowisk naturalnych z Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Bieszczad. Do chwili obecnej sprowadzono przeszło 600 taksonów. Ważniejszymi kolekcjami roślin są róże — 380 taksonów, tulipany — 370 taksonów, narcyzy — 70 taksonów, szcedrzeńce — 100 taksonów, rojniki — 70 taksonów.

ALINA DOROSZEWSKA
Ogród Botaniczny UW

JUBILEUSZ OGRODU BOTANICZNEGO UNIwersYTETU W CAMBRIDGE

Uniwersytecki Ogród Botaniczny w Cambridge został założony w roku 1831, stąd 150-lecie jego istnienia wypadło w lipcu 1981 roku. Z tej okazji dyrektor Ogródu dr S. M. Walters i władze Uniwersytetu Cambridge zorganizowały sesję jubileuszową w dniach od 10—14 lipca 1981 roku.

Ogród Botaniczny w Cambridge szczycić się może piękną tradycją przyrodniczą. Wybitną postacią, która w dużej mierze przyczyniła się do utworzenia Ogródu był J. S. Hanslow profesor botaniki na Uniwersytecie Cambridge, nauczyciel Darwina i jego wieloletni przyjaciel. Hanslow między innymi jest autorem pracy o mieszańcach *Digitalis* opublikowanej w 1831 roku. Jak na owe czasy Ogród Botaniczny był założony bardzo nowoczesnie i ściśle związany z rozwojem botaniki na Uniwersytecie w Cambridge. Jako ogród uniwersytecki przeznaczony był głównie do celów dydaktycznych i naukowych. Jego podstawowe założenia i piękna architektura zachowały się do dnia dzisiejszego, ale poszczególne ekspozycje roślinne urządzone są według współczesnych wymagań. (ryc. 1). Ogród podejmuje aktualne zadania naukowe, stosuje specjalnie wypracowane metody upraw, posiada nowoczesne laboratoria, w których prowadzone są prace doświadczalne. Dzięki temu ten stary Ogród Botaniczny jest równocześnie ogrodem nowoczesnym. Całość utrzymana jest bardzo starannie i czysto, chwastów w ogóle tam nie ma, wszystkie rośliny rosną bujnie i zdrowo.

Dokładną historię Ogródu i rozwoju botaniki na Uniwersytecie Cambridge podał dr S. M. Walters w książce pt. „The Shaping of Cambridge Botany” (1981) wydanej z okazji jubileuszu. Jeszcze dwie publikacje wydano z tej okazji: nowy folder Ogródu i nowy przewodnik po Ogrodzie Botanicznym w Cambridge.